Lietas Nr.C30689215

S P R I E D U M S
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Liepājā 2017.gada 18.jūlijā

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija:
tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.VĪVA
tiesneses L.VĒBERE un J.MAULIŅA
ar tiesas sēdes sekretāri A.ORMANI

izskatīja atklātā tiesas sēdē sakarā ar Valsts Asinsdonoru centra un SIA "Vakcīna" apelācijas sūdzībām par Kuldīgas rajona tiesas 2017.gada 14.marta spriedumu civillietu Valsts Asinsdonoru centrs prasībā pret SIA "Vakcīna" par līgumsoda piedziņu, SIA "Vakcīna" pretprasībā pret Valsts Asinsdonoru centru par nokavējuma procentu piedziņu.

Civillietu tiesas kolēģija tiesas sēdē

k o n s t a t ē j a:

2015.gada 9.decembrī Valsts Asinsdonoru centrs cēlis Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā prasību pret SIA "Vakcīna", lūdzot piedzīt no atbildētāja līgumsodu 20141,35 EUR apmērā par to, ka atbildētājs nav piegādājis medikamentus 2014.gada 1.decembra piegādes līgumā Nr.230-1/2014 par cilvēka normālā imūnglobulīna intravenozai ievadīšanai piegādi 2015.gadā noteiktajā apjomā un specifikācijā, piedzīt tiesas izdevumus un noteikt prasītājam tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt 6 % gadā. Prasība pamatota uz Civillikuma 1548., 1587., 1652. panta 3. punktu, 1716., 1717., 1720.,1721.,1759.pantu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 32.[1]panta pirmo daļu, ātrākas izskatīšanas nodrošināšanai, lieta nosūtīta Kuldīgas rajona tiesai.

2016.gada 29.augustā (ar grozījumiem 2017.gada 30.janvārī) SIA "Vakcīna" iesniegusi Kuldīgas rajona tiesā pretprasību pret Valsts Asinsdonoru centru, lūdzot piedzīt nokavējuma procentus 11000,64 EUR apmērā par maksājumu kavējumu saskaņā ar 2015.gada 25.jūnija piegādes līguma 8.3. un 10.4.punktu, jo prasītājs nav līgumā noteiktajos termiņos samaksājis par zālēm, par kurām rēķini izsniegti 2015.gada 25.jūnijā, 20., 22.jūlijā un 19.augustā, un piedzīt tiesāšanās izdevumus. Pretprasība pamatota uz Civillikuma 1716., 1717.pantu.

Ar Kuldīgas rajona tiesas 2017.gada 14.marta spriedumu prasība un pretprasība noraidītas pilnībā. Tiesa konstatējusi, ka 2014.gada 1.decembrī puses noslēgušas līgumu par ražotāja Baxter AG ražotā medikamenta "Kiovig" piegādi prasītājam. Saskaņā ar līguma 1.pielikumu līguma priekšmets ir zāles – cilvēka normālais imūnglobulīns, kuram jāatbilst pielikumā noteiktajai specifikācijai, izgatavotām no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas asins donoru asinīm. Atbildētājs piegādājis līgumā paredzētās zāle, kas bija izgatavotas no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asinsdonoru asinīm, jo nebija pietiekošā daudzumā Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices konfederācijas asinsdonoru asinis. Šīs zāles prasītājs atteicās pieņemt. Prasītājs atbildētājam paziņoja par līguma noteikumu pārkāpumu un vēlāk arī par vienpusēju līguma izbeigšanu un pieprasījis samaksāt līgumsodu 20141,35 EUR. Norādītā medikamenta iegādei prasītājs izsludinājis medikamenta publiska iepirkuma sarunu procedūru. 2015.gada 25.jūnijā starp tām pašām pusēm noslēgts jauns piegādes līgums, kura specifikācijā nav norādes, ka zālēm jābūt izgatavotām no konkrētu valstu asins donoru asinīm.

No Baxalta (Baxter) AG sniegtās informācijas un liecinieka /pers. A/ liecības tiesa secinājusi, ka primārais ir tas, ka zāles satur aktīvo vielu – cilvēka normālo imūnglobulīnu dažādos daudzumos, proti, aktīvās vielas daudzums iepakojumā 2,5 grami, 5 grami un 10 grami, kuras tiek izgatavotas no cilvēka asins donora asinīm. Šī medikamenta sastāvā neatkarīgi no tā, no kāda reģiona asins donoru asinīm tas izgatavots, ir viena un tā pati aktīvā viela, proti, cilvēka normālais imūnglobulīns – augstas tīrības olbaltumviela, kas izdalīta no cilvēka plazmas, kura ir asiņu sastāvdaļa.

Prasītājs apšaubījis no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm izgatavotā medikamenta kvalitāti, taču tiesa atzinusi, ka kvalitātes jautājums neietekmē zāļu ekvivalenci, jeb līdzvērtību. Saskaņā ar 2003.gada 27.janvāra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2002/98/EK, 2005.gada 30.septembra Eiropas Komisijas Direktīvu 2005/62/EK un 2004.gada 22.marta Direktīvu 2004/33/EK asinīm un asins komponentiem, tajā skaitā, ko ieved no trešām valstīm un izmanto par izejvielām/neapstrādāto materiālu tādu zāļu ražošanai, ko iegūst no cilvēka asinīm un asins plazmas, jāatbilst noteiktām kvalitātes, drošības u.c. prasībām. Līdz ar to neatkarīgi no tā, no kāda reģiona vai kontinenta valstu asins donoru asinīm Baxalta (Baxter) AG "Kiovig" izgatavo, tas ir ekvivalents jeb līdzvērtīgs, vienāds, jo veic vienu un to pašu funkciju, līdz ar ko šīs zāles ir savstarpēji aizvietojamas.

Lai gan piegādes līguma specifikācijā ir norādīts no kādu donoru asinīm zālēm ir jābūt izgatavotām, tiesa atzinusi, ka minētais apstāklis apspriežams kontekstā ar 2015.gada 25.jūnija piegādes līgumu, kurā nav norādes par to, konkrēti no kādu valstu asins donoru asinīm zālēm jābūt izgatavotām un 2014.gada 1.decembra līguma neizpildīšanas sekām – pienākumu maksāt līgumsodu.

Saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu (spēkā līdz 1.03.2017) 2014.gada 1.decembra piegādes līgums ir noslēgts atklāta konkursa rezultātā, savukārt 2015.gada 25.jūnija līgums - sarunu procedūras rezultātā. Līdz ar to tiesa atzinusi, ka sarunu procedūras rezultātā noslēgtais piegādes līgums atkārto iepriekš noslēgto līgumu un, organizējot sarunu procedūru un noslēdzot atkārtotu līgumu, prasītājs ir atzinis, ka līguma jeb saistības priekšmets ir zāļu/medikamenta "Kiovig" aktīvā viela, bet tas no kādas valsts/reģiona asins donoru asinīm ir iegūta plazma no kuras zāles tiek ražotas, nav līguma priekšmets, jo pretējā gadījumā tas būtu cits pakalpojums un 2015.gada 25.jūnija līgumu nevarēja noslēgt sarunu procedūras rezultātā. Tādējādi prasītājs arī atzinis atbildētājas norādīto, ka uzņēmums Baxalta (Baxter) AG nevar saražot "Kiovig" pietiekamā daudzumā no plazmas, kas iegūta Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas asins donoru asinīm un, ka līguma priekšmets nemainās, no tā no kādas valsts asins donoru asinīm ir iegūta plazma no kuras zāles tiek ražotas.

Pamatojoties uz Civillikuma 1402., 1511., 1716., 1717., 1720. un 1832.pantu, tiesu praksi un līguma 10.2.punktu, tiesa secinājusi, ka līgumā paredzētais līgumsods veic sodīšanas funkciju, tāpēc primāri ir izvērtējams vai ir iestājušies apstākļi, lai piemērotu līgumsodu, pēc kā tā piemērošana

vērtējama atbilstoši vispārējiem sodīšanas rakstura tiesisko līdzekļu piemērošanas principiem, tostarp, soda samērīguma un taisnīguma principiem. 2014.gada 1.decembra līguma priekšmets ir ražotāja Baxter AG cilvēka normālais imūnglobulīns intravenozai ievadīšanai "Kiovig" un arī 2015.gada 25.jūnija līguma priekšmets ir tieši tas pats. Lietā nav iegūti pierādījumi, ka atbildētājs 2015.gada pirmajā pusgadā nevarēja piegādāt līgumā paredzētās zāles. Līguma priekšmets nav plazma, no kuras tiek izgatavotas zāles, bet cilvēka normālais imūnglobulīns, un zāles, kas ražotas no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas iegūtajām asins donoru asinīm ir tas pats medikaments, kas ražots no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm iegūtas plazmas. Prasītājs nepamatoti atteicās pieņemt zāles, kas ražots no plazmas, kas iegūta no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm. Tādējādi prasītājs bez noteikta pamata atteicies pieņemt līguma saistību izpildījumu un nav pierādījis, ka atbildētājs pieļāvis 2014.gada 1.decembra līguma 10.2.punkta pārkāpumu. Līdz ar to atbildētājs nav pieļāvis saistību neizpildi un tam nav jācieš negatīvās sekas saskaņā ar līguma 10.2.punktu, un prasība ir noraidāma.

Attiecībā uz pretprasību, pamatojoties uz līguma 8.3., 10.4.punktu, Civillikuma 1668.^{2}pantu (spēkā no 1.07.2013), Ārstniecības likuma (spēkā no 15.10.2014) 81.pantu, Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 6.panta 2.punktu, tiesa atzinusi, lai gan puses līgumā noteikušas samaksas termiņ 30 dienas, izvērtējot nokavējumu un samaksas termiņu, jāņem vērā speciālajā likumā noteiktais, ka ārstniecības iestādes par preci norēķinās 60 dienu laikā. Ņemot vērā minēto, izvērtējot sastādītos rēķinus un to samaksas termiņu, tiesa atzinusi, ka prasītājs ir nokavējis maksājuma termiņu. Līguma 10.4.punktā, puses ir vienojušās, ka par katru pieņemto preču apmaksas nokavējumu piegādātājs ir tiesīgs saņemt no pasūtītāja nokavējuma naudu 0,1% apmērā par katru nokavēto samaksas dienu no neapmaksātās summas. Līdz ar to izvērtējams vai līgumā noteiktā nokavējuma nauda ir maksa par kapitāla lietošanu, vai pametums Civillikuma 1716. panta izpratnē.

Pamatojoties uz Civillikuma 1759.pantu, tiesa konstatējusi, ka līgumā maksa par saistību neizpildi laikā noteikta procentu veidā. Līgumā norādīts, ka tā ir nokavējuma nauda un paredzēta par nokavējumu, ja saistība netiek izpildīta laikā. Atbildētājs lūdz piedzīt procentus par kapitāla lietošanu. Tiesa atzinusi, ka līguma 10.4.punktā noteiktā nokavējuma nauda nav saistīta ar prasītāja vainas esamību vai neesamību un ir kvalificējams kā procentu maksājums nevis līgumsods.

Saskaņā ar Civillikuma 1754.pantu procentiem par nokavējumu vienmēr nepieciešams galvenais parāds. Pienākums maksāt procentus izbeidzas pilnīgi ar galvenās saistības izbeigšanos. Pretenziju par procentiem par nokavējumu atbildētājs prasītājam pirmo reizi darījusi zināmu, ceļot par to pretprasību 2016.gada 29.augustā, tas ir, pēc tam, kad 2015.gada 9.decembrī prasītājs cēla prasību par līgumsoda piedziņu.

Tiesa konstatējusi, ka lietā nav iegūti pierādījumi, ka atbildētājs saskaņā ar Civillikuma 1884.pantu, vispirms būtu dzēsis procentus, kuriem bija iestājies termiņš un pēc tam pamatparāda summu. Tiesības celt iebildumus atbildētājam radās 2015.gada 25.augustā un 22.septembrī, kā arī, saņemot samaksu par preci pēc norādītajiem datumiem, taču saņemtās summas ieskaitītas pamatparāda dzēšanai. Līdz pretprasības celšanas dienai samaksa par piegādāto preci pieņemta bez iebildumiem.

Civillikuma 1668.pants nosaka, ja nokavēto izpildījumu pretinieks bez iebildumiem pieņem(..) tad arī ar nokavējumu nevar pamatot nekādas prasības. Līdz ar to tiesa atzinusi, ka atbildētājs ir pieņēmis no prasītājas samaksu, kuru pilnībā ieskaitījis bez iebildumiem parāda dzēšanai, līdz ar ko, ceļot prasību gadu pēc samaksas pieņemšanas bez iebildumiem, pieļāvis nokavējumu, kā rezultātā zaudējis tiesības saņemt nokavējuma procentus.

Prasītājs Valsts Asinsdonoru centrs iesniedzis apelācijas sūdzību par Kuldīgas rajona tiesas 2017.gada 14.matra spriedumu, pārsūdzot to daļā ar kuru prasība noraidīta. Norāda, ka tiesa nav pildījusi savus Civilprocesa likuma 189. un 190.pantā uzliktos pienākumus, nav pareizi piemērojusi materiālo tiesību normas, balstījusies uz atsevišķiem pierādījumiem, kas nevar tikt vērtēti sprieduma kontekstā.

Viena no centra funkcijām ir organizēt un koordinēt ārstniecības iestāžu nepārtrauktu apgādi ar kvalitātes prasībām atbilstošiem asins komponentiem, tai skaitā cilvēka normālo imūnglobulīnu intravenozai ievadīšanai. Iepirkuma procedūras tehniskās specifikācijas 1.5.punktā norādītas prasības, kādām preparātam jāatbilst.

Rodoties šaubām par atbildētāja iesniegto dokumentāciju prasītāja publisko iepirkumu komisija 2015.gada 14.janvārī atbildētājam nosūtīja vēstuli, lūdzot nekavējoties iesniegt piegādājamo preparātu ražošanas izejvielu izcelsmes apliecinājumu, proti, līdz pirmajai preparāta piegādei. Bez šiem dokumentiem preparāts var netikt pieņemts. Atbildētājs atbildē paudis neizpratni par šo prasību, norādot, ka prasības ir izpildītas un preparāts ticis pieņemts. Vērtējot lietas apstākļus, tiesa minēto nav ņēmusi vērā un nav pievērsusi uzmanību Publisko iepirkumu likuma (redakcijā līdz 28.02.2017) 67.^{1}panta pirmajai līdz trešajai daļai.

Ja prasītājs pieļautu atbildētāja piedāvātā preparāta pieņemšanu, atkāpjoties no iepirkuma procedūrā iesniegtā piedāvājuma, tiktu izdarīti būtiski iepirkuma līguma grozījumi, kas nav attaisnojami ar likumisku pamatojumu. Būtiskus līguma nosacījuma grozījumu neparedzēja ne iepirkuma procedūras nolikums, ne neslēgtais līgums un šādu grozījumu izdarīšana nebija pieļaujama saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma (redakcijā līdz 28.02.2017.) 67.^{1}panta otrās daļas 1.punktu.

Līdz ar to nav būtiskas liecinieka /pers. A/ kā zāļu lietotāja liecības, ka preparāts ir lietojams, jo no prasītāja kā valsts pasūtītāja viedokļa, šāda preparāta pieņemšana nebūtu iespējama bez līguma laušanas, ko puses nevēlējās piedāvāt.

Uzskata, ka tiesa, piemērojot Publisko iepirkumu likuma (redakcijā līdz 28.02.2017) 63.panta ceturtās daļas 2.punktu, nav ņēmusi vērā, ka minētā norma tikai papildina minētā likuma 63.panta ceturtās daļas tvērumu un ir attiecināma uz pakalpojumiem un būvdarbiem, nevis uz preču iepirkumu un piegādi. Tādējādi tiesa sarunu procedūru nepamatoti saistījusi ar līguma izpildi, uzskatot, ka abos gadījumos iespējama izpilde ar preparāta "Kiovig" piegādi un prasītāja iebildes par preparāta izcelsmi nav pamatotas.

Atbildētājs nekad nav apstrīdējis iepirkuma nolikuma un tehniskās specifikācijas 1.5.punkta tiesiskumu un nav apšaubījis parakstīto līgumu, bet ir to pārkāpis, piešķirot prasītājam tiesības prasīt līgumsodu.

Tiesa nav analizējusi un piemērojusi Ministru kabineta 2005.gada 27.decembra noteikumu Nr.1037 "Noteikumi par cilvēka asiņu un asins komponentu savākšanas, testēšanas, apstrādes, uzglabāšanas un izplatīšanas kvalitātes un drošības standartiem un kompensāciju par izdevumiem zaudētā asins apjoma atjaunošanai" 3.punktu, kas paredz, ka plazmas preparāta ražošanai izmanto valstī iegūtu izejvielu.

Līgumsoda piedziņa ir valsts interesēs un atbilstoši Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma, ka Civillikums paredz līgumsoda institūtu un tāds iekļauts līgumā, tad prasītājam ir pienākums šādu līgumsodu pieprasīt.

Atbildētājs SIA "Vakcīna" iesniedzis apelācijas sūdzību, pārsūdzot Kuldīgas rajona tiesas 2017.gada 14.marta spriedumu daļā ar kuru noraidīta pretprasība. Norāda, ka nav strīda, ka prasītājs pieļāvis maksājumu kavējumu.

Publisko iepirkumu likuma 63.panta ceturtā daļa (spēkā līdz 1.03.2017) ļauj nerīkot jaunu iepirkuma procedūru, bet noslēgt jaunu līgumu sarunu ceļā. Ņemot vērā, ka 2015.gada 25.jūnija līgums noslēgts sarunu procedūrā uz tiem pašiem nosacījumiem kā sākotnējais 2014.gada 1.decembra līgums, uzskatāms, ka iepirkuma procedūra uzsākta jau pirms Ārstniecības likuma 81.panta grozījumiem (15.10.2014), kas paredz, ka tiesības aprēķināt nokavējuma naudu iestājas tikai pēc 60 dienām. Līdz ar to piemērojams Ārstniecības likuma Pārejas noteikumu 21.punkts, kas nosaka, ka izmaiņas līgumā piemērojamas tikai tiem konkursiem, kas uzsākti pēc 2014.gada 15.oktobra. Arī pēc jaunās likuma normas tiesa secinājusi, ka prasītājs ir pielaidis nokavējumu.

Pamatojoties uz Civillikuma 1668.pantu, tiesa norādījusi, ka atbildētājs ir pieņēmis nokavējumu un tādēļ tam nav tiesību prasīt nokavējuma naudu,

jo gada laikā nav celta prasība. Atbildētājs piekrīt, ka saskaņā ar Civillikuma 1754.pantu procentiem par nokavējumu vienmēr nepieciešams galvenais parāds un pienākums maksāt procentus izbeidzas pilnīgi ar galvenās saistības izbeigšanos, taču tas nenozīmē, ka samaksājot pamatparādu, atkrīt tie procenti, kuru maksāšanas pienākums jau bija radies pirms galvenās saistības izbeigšanās.

Tiesa spriedumā balstījusies uz novecojušu judikatūru un daļēji citējusi novecojušu Civillikuma 1668.pantu (spēkā līdz 31.06.2009). Civillikumā veiktie grozījumi precizējuši un izskaidrojuši minētā panta jēgu, proti, ja bez iebildumiem tiek pieņemts kavētais izpildījums, netiek zaudētas tiesības vēlāk prasīt nokavējuma naudu, ja vien kreditors no tās nav noteikti atteicies, ko atbildētājs nav darījis.

Norāda, ka saskaņā ar Komerclikuma 406.pantu no komercdarījuma izrietošie prasījumi noilgst triju gadu laikā, ja likumā nav noteikts cits noilguma termiņš. Tiesības prasīt nokavējuma naudu par samaksas kavējumiem iestājās 2015.gadā, līdz ar to noilguma šim prasījumam iestāsies tikai 2018.gadā.

Novērtējot lietā esošos pierādījumus, pušu paskaidrojumus un apelācijas sūdzības motīvus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka Valsts Asinsdonoru centra prasība par līgumsoda piedziņu un SIA "Vakcīna" pretprasība par nokavējuma procentu piedziņu ir noraidāmas.

No lietas materiāliem redzams, ka 2014.gada 1.decembrī Valsts asinsdonoru centrs, pamatojoties uz atklātā konkursa "Cilvēka normālā imūnglobulīna intravenozai ievadīšanai piegāde 2015.gadā" rezultātiem, noslēdzis ar SIA Vakcīna" līgumu Nr.230-1/2014, saskaņā ar kuru atbildētājs apņēmās piegādāt ražotāja Baxter AG cilvēka normālo imūnglobulīnu intravenozai ievadīšanai – Kiovig saskaņā ar līguma 1.pielikumā noteikto tehnisko specifikāciju, kurā paredzēts, ka šķīdums ražots no svaigi saldētas plazmas un plazmas bez krioprecipitāta, kas iegūts no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas donoriem, un ir derīga pārliešanai (1.sēj., lpp.10-15).

Līguma 4.4.punktā vienojušās, ka zāļu piegāde notiek reizi mēnesī līdz tā 15. datumam, atbilstoši pieprasījumam, par kuru puses vienojas savlaicīgi.

Lietā nav strīda par to, ka prasītājs savlaicīgi paziņojis atbildētājam par piegādājamo zāļu apjomu un piegādes termiņiem (1.sēj., lpp.17-22), taču 2015.gada janvāra, februāra un aprīļa mēnešos līguma 1.pielikuma 1.5.punktā norādītās zāles – izgatavotas no plazmas, kas iegūta no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas donoriem, netika piegādātas līgumā noteiktajā termiņā, bet 2015.gada gada maija mēnesī zāles vispār netika piegādātas (1.sēj., lpp.23-29). Atbildētājs piegādāja līgumā norādītās zāles, bet tās bija izgatavotas no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm un prasītājs atteicās tās pieņemt, ko nenoliedza puses un apstiprina pušu e-pasta sarakste (1.sēj., lpp.174-177).

Prasītājs, iebilstot pret imūnglobulīnu „Kiovig", kas izgatavots no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm, norādīja, ka, pieņemot šīs zāles, būtu pārkāpta iepirkuma procedūra, kā arī netiktu ievērotas kvalitātes prasības.

Nav šaubu, ka imūnglobulīns tiek izmantots daudzu slimību ārstēšanā, līdz ar to ārstniecības iestāžu apgāde ar cilvēka normālo imūnglobulīnu intravenozai ievadīšanai nepieciešama nepārtraukti un piegādes pārtraukumi var ietekmēt pacientu ārstēšanas procesu un slimības iznākumu un Valsts asinsdonoru centra darbības mērķis ir nodrošināt kvalitātes un drošības prasībām atbilstošas asinis un asins komponentus ārstniecības iestādēm (transfūzijām) un asins pagatavojumu ražošanai (Valsts asinsdonoru centra nolikuma 1.pkt.).

2003.gada 27.janvāra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2002/98/EK, 2005.gada 30.septembra Eiropas komisijas Direktīvā 2005/62/EK, 2004. gada 22.marta Eiropas Komisijas Direktīvā 2004/33/EK, kuras regulē dažādu jomu kvalitātes prasības asinīm un asins komponentiem ir viennozīmīgi uzsvērts, ka asinīm un asins komponentiem, tajā skaitā, ko ieved no trešām valstīm, tai skaitā asinīm un asins komponentiem, kurus izmanto par izejvielām/neapstrādāto materiālu tādu zāļu ražošanai, ko iegūst no cilvēka asinīm un asins plazmas, jāatbilst kvalitātes, drošības u.c. prasībām, kas noteiktas ar šīm direktīvām.

Tādējādi nav šaubu, ka cilvēka asins un asins komponentu savākšanā, apstrādē, u.t.t. ir jāievēro ļoti augstas kvalitātes prasības.

Baxalta (Baxter) AG informācija (1.sēj., lpp.179-181) pierāda, ka uzņēmums ir zāļu „Kiovig" ražotājs Eiropas Savienībā un tās atļauts izplatīt visās Eiropas Savienības valstīs un asins donoru atšķirības nacionālā vai ģeogrāfiskā kontekstā neietekmē zāļu kvalitāti un zāles neatšķiras, ko tiesas kolēģijai nav pamata apšaubīt.

Prasītāja turpmākā rīcība, noslēdzot 2015.gada 25.jūnijā jaunu iepirkuma līgumu un tajā neiekļaujot prasību, ka jāizmanto plazma, kas iegūts no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas donoriem, liecina par to, ka pats prasītājs atzinis, ka neatkarīgi no tā, no kāda reģiona vai kontinenta valstu asinsdonoru asinīm Baxalta (Baxter) AG „Kiovig" izgatavo, tās ir līdzvērtīgas, vienādas, jo veic vienu un to pašu funkciju, līdz ar ko šīs zāles ir savstarpēji aizvietojamas.

Prasītājs norādīja uz to, ka, pieņemot atbildētāja piedāvāto preparātu, tiktu izdarīti būtiski iepirkuma līguma grozījumi, kas nebija pieļaujams.

Saskaņā ar Civillikuma 1469.pantu tiesiska darījuma sastāvdaļas ir vai nu būtiskas, vai dabiskas, vai nejaušas. Būtiskās sastāvdaļas ir tās sastāvdaļas, kas vajadzīgas, lai darījumu vispār varētu uzskatīt par notikušu un viena no šīm sastāvdaļām ir darījuma priekšmets.

Nav šaubu, ka piegādes līguma specifikācijā ir norādīts, ka zālēm ir jābūt izgatavotām no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas asinsdonoru asinīm.

Atbilstoši Civillikuma 1587.pantam līgumi ir jāpilda, taču līguma izpilde pati par sevi nevar būt pašmērķis, un tāpēc līgumu disciplīnas jautājumu nevar skatīt dogmatiski.

Prasītājs uzskata, ka piegādājamo zāļu izgatavošana no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas asinsdonoru asinīm ir būtisks līguma nosacījums, savukārt atbildētājs par būtisku uzskata ražotāja Baxter AG cilvēka normālo imūnglobulīna intravenozai ievadīšanai – Kiovig, kam ir Eiropas Savienības kvalitātes kontroles institūciju sertifikāts par atbilstību kvalitātes kontroles prasībām, piegādi.

Tiesas kolēģija atzīst, ka asinsdonoru atšķirības nacionālā vai ģeogrāfiskā kontekstā neietekmē zāļu kvalitāti un nevar tikt atzīts par līguma būtisku nosacījumu.

Prasītājs neapšaubīja atbildētāja piegādātā medikamenta, kas izgatavots no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm, kvalitāti, ne arī to, ka bija izveidojusies situācija, kad nebija pietiekamā daudzumā no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas asinsdonoru asinīm izgatavotā preparāta, kādēļ tika piegādātas no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm izgatavotas zāles.

Līguma 7.6.punktā puses paredzējušas, ja piegādātājs nespēj piegādāt līguma 1.pielikumā noteiktos preparātus, tad ir tiesības noslēgt rakstveida vienošanos par konkursa specifikācijai atbilstoša ekvivalenta preparāta piegādi, izdarot grozījumus līgumā.

Lietā nav strīda, ka no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asins donoru asinīm izgatavotās zāles Kiovig un no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas asinsdonoru asinīm izgatavotās zāles Kiovig ir ekvivalentas, taču rakstveida grozījumi 2014.gada 1.decembra līgumā nav izdarīti, līdz ar to formāli nav izpildīti līguma 1.pielikuma 1.5.punkta prasības.

Vienlaicīgi tiesas kolēģija ņem vērā, ka Publisko iepirkumu likuma (spēkā līdz 2017.gada 1.martam) 63.panta ceturtajā daļa paredzēja iespēju noslēgt jaunu līgumu sarunu procedūras rezultātā, iepriekš nepublicējot paziņojumu par līgumu, kā izņēmuma procedūru, kurā iepirkuma līguma noslēgšana likumā precīzi noteiktos gadījumos tiek piedāvāta ierobežotam pretendentu lokam, proti, tām personām, ar kurām par attiecīgu pakalpojuma izpildi noteiktā laika periodā līgums jau ticis noslēgts. Jaunais iepirkuma līgums tikai papildina vai atkārto iepriekšējo.

Šādu iespēju puses ir izmantojušas un 2015.gada 25.jūnijā Valsts asinsdonoru centrs, pamatojoties uz sarunu procedūras "Cilvēka normālā imūnglobulīna intravenozai ievadīšanai piegāde 2015.gadā" rezultātiem, noslēdzis ar SIA "Vakcīna" līgumu Nr.104-1/2015, saskaņā ar kuru atbildētājs apņēmās piegādāt ražotāja Baxter AG cilvēka normālo imūnglobulīnu intravenozai ievadīšanai – Kiovig saskaņā ar Līguma 1.pielikumā noteikto tehnisko

specifikāciju. Līgums ir faktiski identisks ar 2014.gada 1.decembrī pušu starpā noslēgto līgumu, bet tajā nav iekļauta prasība, ka šķīdumam jābūt ražotam "no svaigi saldētas plazmas un plazmas bez krioprecipitāta, kas iegūts no Eiropas ekonomiskās zonas dalībvalstu un Šveices Konfederācijas donoriem, un ir derīga pārliešanai" (1.sēj.lpp.103-116).

Minētais liecina par to, ka bija iespējams grozīt līguma nosacījumus un pieņemt piegādātās, no ASV pilsoņu un iedzīvotāju asinsdonoru asinīm izgatavotās zāles Kiovig, nepārkāpjot Publiskā iepirkuma likumu, tajā skaitā minētā likuma 67^1.pantu, uz ko atsaucas prasītājs. Kvalitatīva, ekvivalenta preparāta, kur atšķiras tikai plazmas izcelsmes vieta, pieņemšana nav uzskatāma par būtisku iepirkuma līguma grozīšanu.

Līguma 10.2.punktā puses paredzējušas, ja piegādātājs nevar piegādāt preparātu pasūtītajā apjomā (..), piegādātājs, pēc pasūtītāja pieprasījuma, maksā pasūtītājam līgumsodu 3 % apmērā no līguma kopējās summas.

Civillikuma 1716.pants nosaka, ka līgumsods ir pamatums, ko kāda persona uzņemas ciest sakarā ar savu saistību tajā gadījumā, ja viņa šo saistību neizpildītu vai neizpildītu pienācīgi. Saskaņā ar Civillikuma 1717.pantu līgumsoda apmēru noteic līdzēji.

2015.gada 28.maijā Valsts asinsdonoru centrs paziņoja par līgumsoda samaksas pienākuma iestāšanos (1.sēj., lpp.31), savukārt 2015.gada 3.jūnijā Valsts asinsdonoru centrs paziņojis SIA "Vakcīna", ka izbeidz pušu starpā noslēgto līgumu saskaņa ar līguma 11.1.3.punktu, kurš paredz, ka pasūtītājs var vienpusēji izbeigt līgumu, ja piegādātājs nokavē preparātu piegādes termiņu ilgāk kā 5 dienas, norādot, ka līgumsods 20141,35 EUR samaksājams līdz 2015.gada 5.jūnijam (1.sēj., lpp.32-33).

Nav šaubu, ka katrs no līdzējiem parasti cenšas no līguma sev iegūt lielāku labumu, taču tiesas kolēģija atzīst, ka nav pamata līgumsoda piedziņai saskaņā ar līguma 10.2.punktu, jo prasītājs atteicās pieņemt piegādāto ekvivalento preparātu un līdz ar to nav konstatēts, ka atbildētājs nevarēja piegādāt preparātu pasūtītajā apjomā, kas dotu pamatu līgumsoda piedziņai.

Apelācijas sūdzībā prasītājs norādījis, ka līgumsoda piedziņa ir valsts interesēs un, ņemot vērā Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumu, ja Civillikums paredz līgumsoda institūtu un tāds iekļauts līgumā, tad prasītājam ir pienākums šādu līgumsodu pieprasīt.

Valsts asinsdonoru centrs ir veselības ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras galvenā funkcija ir organizēt un koordinēt ārstniecības iestāžu apgādi ar kvalitātes prasībām atbilstošiem asins komponentiem un asins pagatavojumiem. Kvalitatīva, ekvivalenta medikamenta nepieņemšana tiesas ieskatā neliecina par labas ticības un pārvaldības principa ievērošanu no prasītāja puses.

Tiesas kolēģija atzīst, ka prasītājs apelācijas sūdzībā nepamatoti atsaucas uz Ministru kabineta 2005.gada 27.decembra noteikumu Nr.1037 "Noteikumi par cilvēka asiņu un asins komponentu savākšanas, testēšanas, apstrādes, uzglabāšanas un izplatīšanas kvalitātes un drošības standartiem un kompensāciju par izdevumiem zaudētā asins apjoma atjaunošanai" 3.punktu, kas nosaka, ka plazmas preparātu ražošanai izmanto valstī iegūtu izejvielu, jo minētie noteikumi nosaka savākšanas, testēšanas, apstrādes, uzglabāšanas un izplatīšanas kvalitātes un drošības standartus no donora iegūtām nesadalītām asinīm Latvijā, bet ražotāja Baxter AG cilvēka normālo imūnglobulīnu intravenozai ievadīšanai – Kiovig netiek izgatavotas Latvijā un arī līguma 1.pielikuma 1.5.puntā nav prasība par tikai Latvijā (valstī) iegūtu izejvielu izmantošanu.

Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, tiesas kolēģija atzīst, ka prasība par līgumsoda piedziņu ir nepamatota un noraidāma.

SIA "Vakcīna" cēlusi Kuldīgas rajona tiesā pretprasību pret Valsts Asinsdonoru centru, lūdzot piedzīt no prasītāja nokavējuma procentus 11000,64 EUR apmērā par maksājumu kavējumu saskaņā ar 2015.gada 25.jūnija piegādes līguma 8.3. un 10.4.punktu, norādot, ka prasītājs nav līgumā noteiktajos termiņos samaksājis par zālēm, par kurām rēķini izsniegti 2015.gada 25.jūnijā, 20., 22.jūlijā un 19.augustā.

Atbildētāji pamato savu pretprasību ar Civillikuma 1716., 1717.pantu, kas regulē līgumsodu. Savukārt prasības grozījumos atbildētāja ir norādījusi uz Civillikuma 1759.pantu, kas nozīmē, ka atbildētāja lūdz piedzīt procentus par kapitāla lietošanu.

Kā atzīts tiesību doktrīnā, prasība satur divus elementus – priekšmetu un pamatu. Prasības priekšmets civilprocesuālo tiesību izpratnē ir prasītāja materiāltiesiskais prasījums, kura pamatotību pārbauda tiesa, izskatot lietu pēc būtības. Ar prasības priekšmetu saprot arī to tiesisko stāvokli, uz ko šis prasījums ir vērsts, tas ir, uz zināma tiesiskā stāvokļa pastāvēšanas atzīšanu, zināmas rīcības uzlikšanu atbildētājam vai zināmu tiesisko attiecību grozīšanu vai izbeigšanu. Savukārt prasības pamats civilprocesuālo tiesību izpratnē ir apstākļi, uz kuriem prasītājs pamato savu materiāltiesisko prasījumu. Prasības pamatu veidojošie apstākļi ir juridiskie fakti, ar kuriem tiesību normas sastāvs (hipotēze) saista zināmu, šajā normā paredzēto materiāltiesisko seku iestāšanos starp strīda pusēm. (*sk. Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 291., 295.-296.lpp.*).

Civilprocesa likuma 192.pants tiesai uzliek pienākumu spriedumu taisīt par prasībā norādīto priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata.

Savukārt princips, ka tiesai pašai jāzina strīda izšķiršanā piemērojamais likums un tiesa nav ierobežota tā izvēlē vienīgi ar prasībā norādītajiem, nozīmē to, ka tiesas pienākums ir strīda izšķiršanā piemērot tādu apstākļiem (juridiskajiem faktiem) atbilstošas tiesību normas sastāvu, kurā paredzēta prasībā norādīto materiāltiesisko seku iestāšanās.

Līguma 8.3.punktā puses paredzēja, ka apmaksa tiek veikta ne vēlāk kā 30 laikā pēc pušu pavadzīmes-rēķina abpusējas parakstīšanas, ja puses atsevišķi nav vienojušās par samaksas termiņa pagarinājumu līdz 60 dienām. Savukārt līguma 10.5.punktā noteikts, ka par katru pieņemto preparātu apmaksas nokavējumu piegādātājs ir tiesīgs saņemt no pasūtītāja nokavējuma naudu 0,1 % apmērā par katru nokavēto samaksas dienu no neapmaksātās summas.

Tādējādi no pretprasības pieteikuma un līguma satura redzams, ka atbildētājs nelūdz piedzīt līgumsodu, bet gan nokavējuma procentus par samaksas kavējumu par 4 pavadzīmēm: 25.06.2015 pavadzīmi Nr.V15 031698, 20.07.2015 pavadzīmi Nr.V15 032826, 22.07.2015 pavadzīmi Nr.V15 033146 un 19.08.2015 pavadzīmi Nr.V15 034419.

Civillikuma 1759.panta izpratnē nokavējuma procenti ir maksa par naudas vai cita kapitāla lietojumu pēc tam, kad iestājies maksājuma pienākums. Tātad nokavējumu procentu maksāšana ir sasaistīta ar tiesību pārkāpumu – nokavējumu, taču to daba paliek tāda pati kā procentiem vispār: arī nokavējuma procentu uzdevums ir nodrošināt ienākumus, ko dod kapitāls, atrodoties normālā apritē, ekvivalenci mantiskajās attiecībās. Tāpēc procenti nav sajaucami ar līgumsodu, ko puse apņēmusies ciest līguma pienācīgas neizpildes gadījumā un kalpo kā sankcija/sods (Civillikuma 1753.pants) *[K.Torgāns, A.Grūtups, K.Balodis, G.Višņakova, S.Petrovičs, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Saistību tiesības(1400.-2400.pants). Mans īpašums, 1998, 256.-257.lapa]*.

Civillikuma $1668.^2$ panta pirmās daļas 1.punkts nosaka, ja līgumā par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu noteiktā saistība ir izpildāma, parādnieka nokavējums ar visām tā sekām iestājas pats no sevis gadījumos, kad parādnieks nav veicis samaksu trīsdesmit dienu laikā pēc rēķina vai cita līdzvērtīga maksājuma pieprasījuma saņemšanas dienas.

Tiesas kolēģija ņem vērā, ka laikā, kad tika noslēgts 2015.gada 25.jūnijā līgums Nr.104-1/2015, bija spēkā Ārstniecības likuma 81.pants, kurš noteica, ja nokavējums ir saistīts ar līgumiem par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu un parādnieks ir ārstniecības iestāde, kas atbilst pasūtītāja kritērijiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem publisko iepirkumu jomā vai publiskas institūcijas kritērijiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkuma jomā (publisks pasūtītājs), nokavējumam tiek piemēroti Civillikuma noteikumi, kas attiecināmi uz līgumiem par preces piegādi, pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, ievērojot šā panta otrajā daļā noteikto parādnieka nokavējuma termiņu. Savukārt minētā panta otrā daļa noteica, ja ārstniecības iestāde šā panta pirmajā daļā minētajos gadījumos 60 dienu laikā pēc Civillikuma $1668.^2$panta pirmajā daļā minēto

nosacījumu iestāšanās nav veikusi maksājumu, iestājas nokavējums ar visām no tā izrietošām sekām.

Nav šaubu, ka prasītājs ir ārstniecības iestāde, uz kuru attiecas Ārstniecības likuma tiesiskais regulējums. Bez tam, prasītājs ir veselības ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde un konkrētā gadījumā bija publisks pasūtītājs. Līdz ar to uz prasītāju attiecas Ārstniecības likuma 81.panta nosacījumi.

Pie šādiem apstākļiem tiesas kolēģija secina, ka, noslēdzot 2015.gada 25.jūnija līgumu, puses nav ievērojušas speciālā likuma normas, tāpēc, neraugoties uz to, ka savstarpējā līgumā puses ir noteikušas, ka samaksas termiņš ir 30 dienas, konkrētajā gadījumā, izvērtējot nokavējumu un samaksas termiņu, ir jāņem vērā speciālajā likumā noteiktais, ka ārstniecības iestādes par preci norēķinās 60 dienu laikā.

Atbilstoši Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 6.panta 2.punktam, ja konstatē pretrunu starp vienāda juridiska spēka vispārējo un speciālo tiesību normu, vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma.

Izvērtējot samaksu par 25.06.2015 pavadzīmi Nr.V15 031698, 20.07.2015 pavadzīmi Nr.V15 032826, 22.07.2015 pavadzīmi Nr.V15 033146 un 19.08.2015 pavadzīmi Nr.V15 034419, tiesas kolēģija secina, ka samaksa par minētajām pavadzīmēs ir veikta 60 dienu laikā, tāpēc nav pamata nokavējuma procentu piedziņai un pretprasība ir noraidāma.

Tiesas kolēģija atzīst par nepamatotu pretprasības iesniedzēja argumentu, ka Ārstniecības likuma 60 dienu termiņš nav attiecināms uz pušu starpā noslēgto līgumu. Saskaņā ar Ārstniecības likuma Pārejas noteikumu 21.punktu šā likuma 81.panta noteikumi nav piemērojami līgumiem, kas noslēgti līdz šā likuma 81.panta spēkā stāšanās dienai, un līgumiem, kas noslēgti saskaņā ar normatīvajiem aktiem publisko iepirkumu vai koncesiju piešķiršanas jomā pēc 81.panta spēkā stāšanās dienas, ja iepirkumi vai koncesijas procedūras normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir uzsāktas līdz šā likuma 81.panta spēkā stāšanās dienai.

2015.gada 25.jūnija līgums ir noslēgts pēc Ārstniecības likuma 81.panta *(stājas spēkā 15.10.2014)* spēkā stāšanās dienas.

Tiesas kolēģija uzskata par nepamatotu pretprasības iesniedzēja argumentu, ka iepirkuma procedūra uzsākta jau pirms grozījumu veikšanas Ārstniecības likumā.

Nav šaubu, ka 2015.gada 25.jūnija līgums noslēgts saskaņā ar normatīvajiem aktiem publisko iepirkumu jomā, taču konkrētā iepirkuma procedūra nav uzsākta līdz Ārstniecības likuma 81.panta spēkā stāšanās dienai.

Pušu starpā 2015.gada 25.jūnijā noslēgtais piegādes līgums Nr.104-1/2015 ir jauns, patstāvīgs līgums, ko puses noslēdza, pamatojoties uz sarunu procedūras "Cilvēka normālā imūnglobulīna intravenozai ievadīšanai piegāde 2015.gadā".

Saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu ne vienmēr ir nepieciešams rīkot atkārtotu iepirkuma konkursu. Minētā likuma 64.pants paredz saruna procedūru kā izņēmuma procedūru, kad jaunais iepirkuma līgums tikai papildina vai atkārto iepriekšējo, kā tas noticis konkrētā gadījumā. Pie šādiem apstākļiem nav piemērojams Pārejas noteikumu 21.pants. Līdz ar to nav pamata secināt, ka prasītājs pieļāvis samaksas kavējumu un pretprasība par nokavējuma procentu piedziņu ir noraidāma.

Vienlaicīgi tiesas kolēģija atzīst par pamatotu apelācijas sūdzības iesniedzēja argumentu, ka pirmās instances tiesa nepamatoti atsaukusies uz Civillikuma 1668.panta redakciju, kas bija spēkā līdz 2006.gada 31.jūnijam, taču šai normai nav nozīmes konkrētā strīda izskatīšanā.

Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas komisijas 1986.gada 13.oktobra lēmums lietā 10153/82 Austria)* un pārējos lietas dalībnieku argumentus nevērtēt. Pirmās instances tiesa devusi vērtējumu visiem apstākļiem un argumentiem, kuriem ir nozīme strīda izskatīšanā.

Ņemot vērā, ka gan prasība, gan pretprasība noraidītas, tiesai nav pamata lemt par tiesāšanās izdevumu piedziņu kādai no pusēm atbilstoši Civilprocesa likuma 41.panta nosacījumiem.

Lietā radušies izdevumi par tiesas pavēstu un dokumentu piegādāšanu kopā 17,87 EUR (16,47 EUR pirmās instances tiesā un 1,40 EUR apelācijas instances tiesā). Ņemot vērā pušu veiktos ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu maksājumus 9,40 EUR apmērā, no prasītāja un atbildētāja vienādās daļās piedzenami nesamaksātie izdevumi par pavētu un dokumentu piegādāšanu 8,47 EUR par labu valstij, proti 4,23 EUR no katra.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 8., 97., 193., 195., 204.[1], 430., 432., 434.pantu Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a :

Valsts Asinsdonoru centrs, reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, prasību pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Vakcīna", reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, par līgumsoda EUR 20141,35 piedziņu noraidīt.

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Vakcīna", reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, pretprasību pret Valsts Asinsdonoru centrs, reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, par nokavējuma procentu EUR 11000,64 piedziņu noraidīt.

Piedzīt no Valsts Asinsdonoru centrs, reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, valsts labā ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,23 EUR (četri *euro* un 23 centi).

Piedzīt no Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Vakcīna", reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, valsts labā ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,23 EUR (četri *euro* un 23 centi).

Noteikt pusēm termiņu sprieduma labprātīgai izpildei desmit dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Spriedumu var pārsūdzēt 30 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Kurzemes apgabaltiesā un iemaksājot drošības naudu.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.Vīva

Tiesnese L.Vēbere

Tiesnese J.Mauliņa